

A lengyel katonai menekültek egészségügyi ellátásának kérdései Magyarországon 1939–1940-ben

Dr. Kurucz Tibor ny. gyógyszerész-ezredes, Ph.D.,
Dr. Benkő György ny. gyógyszerész-alezredes

Közlésre érkezett: 1999 június 1.

Kulcsszavak: lengyel menekült ei. ellátás, katonai kórház, segélynyújtás

A második világháború kitörését követően számos lengyel katonai és polgári menekült érkezett Magyarországra, akik elhelyezéséről a Honvédelmi Minisztérium, ill. a Belügyminisztérium gondoskodott. A közvélemény állásfoglalásával egyezően a korabeli magyar katonaegészségügyi szervek igyekeztek szervezeten és a lehetséges mértékben biztosítani a lengyel katonák egészségügyi ellátását. A német hatóságok tiltakozásai igazolják, hogy a magyar nép és nem egy esetben a hivatalos szervek is barátsággal fogadták a hazánkba menekült lengyel katonákat és a rokonszenv nyilvánítások mellett fejezték ki antifasiszta nézeteiket. Az egészségügyi ellátás megszervezésébe egyenlő partnerként vonták ba e lengyel katonák képviselőit (Dembinski tábornok és törzse).

1939 szeptember 1-én a német hadsereg hadüzenet nélkül megtámadta Lengyelországot és ezzel kezdetét vette a második világháború. A csaknem kétszeres német emberi és technikai túlerő és a hadműveletek váratlan megindulása (a német hadosztályok Kelet-Poroszország, Poznan, Pomeránia és Szlovákia felől lépték át a lengyel határt) már a háború első tíz napjában tragikus helyzetet teremtett. Szeptember 17-én *Mosicki*, Lengyelország elnöke, valamint a lengyel kormány, élén *Jozef Beck*kél Romániába menekült, amely katonai szövetségben volt Lengyelországgal [1., 2.]. Noha Lengyelország teljes né-

met megszállása csak szeptember 28-ra fejeződött be (ekkor esett el Varsó, amely reménytelen helyzetében is a végsőkig tartotta magát), már szeptember 10-én is érkeztek Magyarországra lengyel menekültek [3.]. A szeptemberi vereség utáni nehéz időkben nagyszámú lengyel állampolgár (köztük katonák is) találtak menedéket Magyarországon. A menedékjogot kért katonák száma 1939 október 9-én már meghaladta a 40.000 főt [4.].

A magyar társadalaom jórésze részvétellel és rokonszennel viseltetett a hitlerista megszállók elől menekülő len-

gyel polgári lakosság és katonaság iránt. Itt erősödött meg az a kapcsolat, amelynek csúcspontja később a magyar antifasisztáknak a lengyel ellenállási mozgalomban való közvetlen részvétele volt [5.]. 1939 őszén a lengyel menekültek a magyar néptől sokoldalú segítséget kaptak, amelynek egyik, jelentőségében és anyagi vonatkozásában egyaránt jelentős tényezője volt a menekültek egészségügyi ellátásának megszervezése és folyamatos biztosítása.

I. A lengyel katonai menekültek helyzete Magyarországon

A Honvédelmi Minisztérium 1940 február 10-én elrendelte a lengyel katonai menekültek kartoték-rendszerű nyilvántartását [6.], amelynek eredményeképpen 32 525 lengyel tisztet, tiszthelyettest és közlegényt tartottak számon (I. táblázat). Megjegyezzük, hogy más adatok szerinti 1940 elején 39 000 katonai és 25 000 polgári lengyel menekült volt Magyarországon [7.].

Az adatokban mutatkozó bizonytalanság, ill. a nyilvántartási adatokban bekövetkező változások főként abból adódtak, hogy a menekültek elhelyezésére szolgáló táborokat kezdetben nem őrizték megfelelően, ami lehetőséget jelentett e táborokból történő szökésre (pl. a HM 12.o. 51.952/1939 sz. ügydarabja szerint „a losonci táborban nincs táborparancsnok, az elhelyezett sokezer főnyi lengyelre mindössze négy magyar katona felügyel” és ezért „igen félő, hogy az internáltak lassanként szétszélednek”). Azonban a későbbiekben, a megfelelő őrzés ellenére, hasonlóképpen történtek szökések, miután a lengyel katonáknak szabad kijáráruk volt a táborból. A menekült lengyelek nagyrésze igyekezett elhagyni Magyarországot, ebben segítségükre volt a budapesti lengyel nagykövetség is, amely a magyar hatóságok tudtával 1940 január 15-ig működött és poszt-datált útlevelekkel látta el a menekülteket [8.]. A lengyel menekültek Jugoszlávián keresztül elsősorban Fran-

Magyarországra menekült lengyel katonák létszáma (1940 februári nyilvántartás szerint)

Hadtest:	A területen levő lengyel katonai menekültek száma:
I.	5156 fő
II.	9514 fő
III.	9817 fő
IV.	1443 fő
V.	164 fő
VII.	4797 fő
VIII.	1604 fő
Összesen:	32525 fő
Megjegyzés: Ezidőben a honvéd helyőrségi kórházakhoz kiadott nyilvántartólapok száma 1610 volt.	

I. táblázat

ciaországba, Közel-Keletre és Amerikába utaztak tovább. A budapesti francia nagykövetség is szökésre ösztönözte a lengyel menekülteket, ill. a Franciaországban felállítandó lengyel alakulatokhoz végzett toborzó tevékenységet (HM 21.o. 63.595/1939 sz.). A többé-kevésbé nyíltan folyó szökések és szöktetések ellen a német nagykövetség több alkalommal is tiltakozott, pl. a HM 21.o. 3107/1939 sz. szerint „Barcsnál rendszeres szöktetés Jugoszláviába, napi 60 személyt csempésznek át rendszeresen, akiket egy Opel-Blitz-cel szállítanak a határig”. Ugyancsak a német katonai attasé tiltakozik [9.]: „A nagykanizsai gyűjtőtáborban a magyar táborparancsnok németellenes magatartást tanúsít. A magyar tisztek lengyel tisztekkel barátkoznak. A lengyelek szökését szervezet végzi, ennek vezetője *Szymasky* alezredes... segítője *Nawojski* hadnagy... *Szpendler* kapitány, aki a lengyel VK hírszerzője volt és *Nitman* őrvezető polgári ruhákat szereznek be...” Ugyancsak e feljegyzés szerint a kiskomáromi (Zala m.) gyógyszerész, *Pentz János* polgári ruhákat szerzett be a lengyel katonák részére és esetenként a határig kísérte őket [9.]. A magyar hatóságok hallgatólagos liberalizmussal kezelték a lengyel menekülteket szökésének kérdését a német kormány többszöri tiltakozása ellenére [10., 11., 12., 13., 14.] is. Ez részben a hazai közvélemény nyomására történt, részben bizonyos kormánykörök angolbarát magatartásából fakadt. Magyarország háborúba lépése világossá tette a lengyel menekültek előtt, hogy a fasiszta Németországgal kötött szövet-

ség előbb-utóbb hátrányos helyzetet teremt számukra, ezért 1943-ra a lengyel menekültek 95%-a elhagyta Magyarországot, mintegy 6000 katona, ill. 3500 polgári menekült maradt hazánkban [7.].

A katonai menekültek nyilvántartásba vételével párhuzamosan megkezdődött a szakképzettség szerinti nyilvántartás is, ill. a szakemberek kiválasztása [15.]. A menekültek egy része kérte, hogy szakképzettségének megfelelő munkakörben helyezkedhessen el (pl. lengyel térképész tisztek kérték, hogy a M.kir. Térképészeti Intézetben dolgozhassanak, de kérésüket nem teljesítették [16.]. Sor került a lengyel műszaki zászlóalj felállítására, pl. az 1. Lengyel műszaki zászlóalj Újdörögön működött [17.]. A munkásszázadok parancsnokai magyar tisztek voltak, míg a helyettesek, valamint a munkafelügyelők lengyel tisztekből kerültek ki [18.]. A HM nem zárkózott el azelőtt, hogy a katonai táborokban levő nem katonai lengyel személyek kerüljenek különböző ipari üzemekbe [19.]. Hasonló előterjesztéseket később az üzemek a Hadianyag Gyárak Vezérigazgatóságán keresztül kellett, hogy eszközöljék.)

A fent említett intézkedések azt célozták, hogy a lengyel katonai menekültek megfelelő körülmények között, hasonlóan a polgári menekültekhez, munkához juthassanak, s így eltartásuk költségeit nagyrészt magukra vállalják. Részben ez a körülmény, (részben a magyar lakosság részéről tanúsított meleg fogadtatás nem egyszer ünnepélyes, indította a

német kormányt ismételt tiltakozásra a magyar hatóságok felé, amelyek látszólag igyekeztek eleget tenni bizonyos német követeléseknek. A HM-en keresztül intézkedtek a német nemzetiségű lengyel katonai és polgári menekültek összeírására [20., 21., 22.], akiket a rajkai gyűjtőtáborba kellett irányítani, ahonnan a német hatóságok szállították el őket. A HM megítélése szerint azonban „csak kevés a német nemzetiségű lengyel internáltak száma, valószínűleg nem mernek jelentkezni” [23.]. Egy 1939 december 1-i kimutatás szerint 16 táborból mindössze 9 tiszt, 10 tiszthelyettes és 375 fő legénységi állományú jelentkezett, akik német nemzetiségű lengyeleknek vallották magukat [24.].

A német katonai attasé maga is nyomozott a német nemzetiségű lengyelek után. Nyomozóirodájának fedőszervét képezte Budapesten a Váci út 46. II. emelet 3. sz. alatt működő iroda: „Vertretung des polnischen Heeres” [25.]. A csekélyszámú jelentkezést a német katonai attasé lengyel propagandával magyarázta („...minden korlátozás nélkül mozgó lengyel tisztek egyrésze felhasználva a lakosság rokonszenvét, a német fegyveres erőkre megbélyegző híreket terjeszt a német katonák állítólagos kegyetlenkedéseiről Lengyelországban” [11.]. Német tiltakozó jegyzék szerint [12.] „Nagykátán, Győrben verték a német nemzetiségű lengyeleket. Léván egy lengyel ezredes széttépi a német nemzetiségű lengyelek leveleit. Komáromban ünnepélyesen fogadták a lengyeleket és csak azután fegyverezték le őket.”

A lengyel katonai és polgári menekültek irányítását a Belügyminisztérium IX. osztálya, a Szegényellátási és általános segélyezési osztály (vezetője dr. *Antall József* menekültügyi kormánybiztos volt), ill. a HM 21. osztálya (*Baló* ezredes.) végezte.

A Belügyminisztérium illetékes osztálya munkája végzésében jelentős mértékben támasztott azokra a társadalmi szervezetekre, amelyeket a lengyel menekültek hívtak életre, ill. már korábban is funkcionáltak Magyarországon. Ilyen lengyel társadalmi szervezetek voltak: a Magyar-Lengyel Egyesületek Szövetsége, a Magyar-Lengyel Diákszövetség, a Magyar-Lengyel Menekültügyi Bizottság, a Magyar Mieczkiewicz Társaság, a Lengyel Menekülteket Védő Polgári Bizottság (Komitet dla Opiek nad Polskimi Uchodzami na Wegrzech). Ez utóbbi vezetője *H. Slawik* szociáldemokrata sziléziai újságíró volt. Sokat tett a lengyel menekültek kulturális törekvéseiért a Lengyel Intézet, amely 1938-óta működött Budapesten, igazgatója *Z. Zaleski*, a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem lengyel lektora volt. A Lengyel Intézet intézte az emigráció könyv- és lapkiadásait. Rendszeresen megjelenő lengyel lapok voltak a *Wiesci Polski*, a *Tygodnik polsik*, a *Materialy Obozowe* és a *Nasze Swietlicowe Materialy*. Elsősorban iskolai tankönyveket, magyar szépirodalom lengyel fordítását, szótárakat és nyelvkönyveket adtak ki, de nem hiányoztak a tudományos könyvek sem, így *R. Arendt* szemészprofesszor hazánkban jelentette meg elsőnek könyvét. A Magyar-Lengyel Szövetség el-

sősorban a polgári menekültek sorsával foglalkozott, tevékenységével aktivizálta a magyar társadalmat a lengyel menekültek megsegítésére, ill. lépéseket tett a polgári menekülteknek a katonai táborokból történő kiemelésére [27., 28., 29.].

A lengyel katonai menekülteket katonai gyűjtőtáborokban helyezték el. Az egyes hadtestek területén átlagban 10 lengyel tábort létesítettek, a katonák és családtagjaik elhelyezése általában már meglévő épületekben történt. A katonai menekültek elhelyezésének javításáért a Magyar Vöröskereszt Egyesület is sokat tett. A katonai menekülttáborok helyzetéről az 1939 október elején készített tájékoztató is beszámolt, amelyet az akkor végrehajtott ellenőrzések alapján készítettek a HM 21.o. részére [30.]. A katonai táborok belső rendjét lengyel tisztekre bízta, akik hivatalos kapcsolatban álltak a lengyel katonai menekültek képviselőjével *Stefan Dembinski* tábornokkal. A magyar katonai hatóságok több ízben is elismerték *Dembinski* tábornokot a lengyel katonai menekültek képviselőjének [31., 32.]. Munkahely nélkül kezdetben a lengyel nagykövetség épületét jelölték ki, majd 1940 január 15. után Budapesten, az akkori Tükör u. 2. sz. alatt jelölték ki számára hivatali helyiséget, amelyet a HM 21. o. ellenőrzött. Működési köréhez tartozott a táborokban levő tisztek és a legénység fegyelmének fenntartása (a táborokban levő rangidős tisztek útján), kérelmek közvetítése a HM-hez és ezek véleményezése, áthelyezési kinevezés, segélyezési tanácsadás stb.

Dembinski tábornok jogállását már 1939 november 29-én szabályozták, eszerint „*Dembinski* tábornok a HM és a lengyel katonai internáltak közt, mint összekötő működik...melléje több tiszt van beosztva. Valamennyien a HM által kiállított fényképes személyazonossági igazolvánnyal lettek ellátva.” [32.]. (*Dembinski* magyar katonai felettes szerve a HM 21. o. vezetője volt, illetményét is innen kapta). *Dembinski* tábornok és beosztott tisztjei a táborokat egyenruhájukban látogathatták.

A legális katonai szervezeten kívül a magyarországi emigránsok között működött egy titkos lengyel katonai szervezet is, az Internált Katonák Képviselőlete a Magyar Királyságban (*Przedstawicielstwo Polskich Żołnierzy Internowanych w Królestwie Wegier*), amely a katonák között kiképzési munkát és hírszerzést is végzett. Ennek vezetője *Steifert* ezds. volt, akit később a londoni emigráns lengyel kormány leváltott, és helyébe *A. Król* mk. alez-t nevezte ki. A németek elleni titkos ellenállást a polgári és katonai táborokon belül a Katonai Támaszpont nevű szervezet végezte, amely már 1939 decemberében megalakult. Ennek célja a lengyelországi ellenállás segítése volt. 1943-ig ez a szervezet Londonból kapta utasításait, azután a Hazai Hadsereg (*Armia Krajowa*) Főparancsnokságától. Vezetője 1942-ig *F. Matuszczak* ezds. volt, majd 1943-tól *J. Korkozowicz* ezds. [8.].

A történelmi igazság az is, hogy a HM és a BM együttesen intézkedett „a kommunista érzelmű lengyel katonák” különválasztására (60.). A

KEOKH ezeket a lengyeleket külön nyilvántartásba vette. Siklóson és Bükön büntetőtáborokat létesítettek, amelyekbe a kommunista vagy kommunista gyanús lengyel katonákat internálták. Hasonló szigorról őrizték a kassai barakktábor, a hidasnémeti és krasznovajdai táborokat, valamint a tornanádaskerti laktanyát, amelyekben kommunistagyanús lengyel katonákat őriztek. Egyes adatok szerint [61.] mintegy 2000 lengyel katonát tartottak kommunistának vagy „más felforgató tevékenységgel” vádolták őket.

A lengyel katonai menekültek egészségügyi ellátásának sajátos kérdései

A HM a menekült létszám és a szakemberek, valamint a táborok helyzetének felmérése után intézkedéseket hozott a lengyel katonai menekültek egészségügyi ellátásának megszervezésére. Az intézkedések jellemzői voltak:

1. A lengyel katonaorvosok és gyógyszereszek működésének megszervezése,

2. az egészségügyi anyagi ellátás normáinak kidolgozása és az ellátás biztosítása,

3. csapatrendelők létrehozása a táborokban, kórház és szanatóriumok létrehozása.

1. A HM illetékes szerve, a 12. eln.o. kezdettől fogva azon volt, hogy a lengyel menekültek gyógykezelését lengyel orvosokkal gyógyszereszekkel oldják meg. Ez hasonlóképpen tükröződött a polgári menekültek el-

látásában is, ezért a katonai táborokban elhelyezett orvosok közül többen a BM által a polgári menekültek részére létesített táborokhoz kerültek átadásra [33.]. Itt említjük meg, hogy az Országos Orvosi Kamara kezdetben tiltakozott az ellen, hogy lengyel orvosok magyar állampolgárok gyógykezelését végezzék (34.), később azonban bizonyos engedelményekre volt hajlandó. Ezzel szemben a HM már kezdettől fogva foglalkoztatott lengyel orvosokat a katonai kórházakban [35.], ill. helyt adott ilyen jellegű kéréseknek [36.]. A táborokban levő lengyel orvosokról a HM kimutatást kért [37.], és a beérkezett létszámnyilvántartás és igények alapján számos lengyel orvost helyeztek át más táborba [38., 39.]. A napirenden levő szökések miatt a HM 12. el.o. már 1939-ben szabályozta az orvosok áthelyezésének rendjét. „Tekintettel arra, hogy a lengyel orvosok létszáma mindinkább kevesebb lesz, másfelől mivel a táborparancsnokságok a hadtest parancsnokságok által elrendelt személyi változtatásokat, dacára a kiadott intézkedéseknek, nem jelentik vagy csak késve, a jövőben minden lengyel orvos áthelyezését magamnak tartom fenn. Amennyiben a szökések miatt orvosok áthelyezésére lenne szükség, hozzám terjessze fel.” Minden hónap 15-én az alárendelt hadtest parancsnokságok kötelesek voltak jelenteni a táborokban levő lengyel orvosok adatait, valamint azok nevét is, akik gyógykezelés végett kórházban, szanatóriumban voltak.

Kezdetben legnagyobb számban Komáromban működtek lengyel or-

vosok. Számuk 40 fő volt, köztük egyetemi tanárok és szakorvosok, akik valamennyien egy lengyel egészségügyi vonattal, annak személyi állományaként érkeztek [41.].

2. A lengyel menekülteknek nyújtott anyagi támogatás elsősorban a HM és a Magyar Vöröskereszt Egylet segítségével keresztül ítéltető meg. Természetesen intézkedéseket hoztak a lengyel egészségügyi személyzettel hozott egészségügyi anyagoknak a felhasználására is (41.), amelyeket az ún. „lengyel leltárba” kellett bevételezni. A HM eln. Csf-ség rendelkezése alapján [42.] és az Egészségügyi Szertár kimutatása szerint a többletként jelentkező beszerzések ezidőben 2.800 P-t tettek ki. A lengyel táborok jóváhagyott igénylése alapján az Egészségügyi Szertár küldte ki az egészségügyi anyagot a befogadó alakulat terhére. A táborokban levő csapatrendelők, valamint a szanatóriumok és a győri lengyel kórház költségigényei a későbbiek folyamán megnövekedtek, így pl. 1940 szeptemberében a HM 35.726 P költség túllépést engedélyezett a lengyel táborok részére [43.].

Az 1939-ben végrehajtott ellenőrzések szerint a kiutalt egészségügyi anyagok „a lengyel táborokban az orvosi szolgálat ellátását a legszükségesebb mérvben” biztosították [44., 45.]. 1940-ben egyesítették a gyűjtőtáborokban levő orvosi rendelők „kell” álladékat (46.), ennek végrehajtásához igénylési lapok atadtak ki. Az egy orvosra megállapított norma 51 tételt tartalmazott.

A táborokban jelentősebb számú fertőző megbetegedés nem fordult elő. A megelőzés érdekében 1939-ben a táborok részére 1-1 db fertőtlenítő kocsi kiszállítást rendelték el [47.].

A kórházba utalt lengyel tisztak napi illetményét a honvédkórház számította fel, s annak felét a beteg lengyel tisztnek fizette ki. A kórház ezen felül minden lengyel tiszt után 1 P 60 fillért számíthatott fel a kincstár terhére. A legénységi állományúak után napi háromszoros étkezési pénzt és ezen kívül 500 g kenyéradag váltságot fizette a kincstár. A polgári kórházban ápolt lengyel katonák ápolási költségeit is a HM fizette [48., 49., 50.].

3. A lengyel katonai menekültek kórházi ellátásának központi megszervezésére viszonylag hamar, már 1940 elején sor került. Egy esetleg létesítendő lengyel katona kórház személyi és anyagi feltételei az előzőkből is kitűnően már adottak voltak, ezért 1940 február 15-re tűzték ki a lengyel kórház megalakítását, helyéül Győrt jelölték meg. A nemzetközi bonyodalmak elkerülése végett a győri lengyel kórházat az ottani honvéd kórház keretében állították fel és Vöröskeresztes Hadikórházként tartották nyilván. Személyi állományának nagyrésztét a korábban Komáromban települt lengyel sebesültszállító vonat állományából állították ki. A győri lengyel kórház egészségügyi berendezését és egyéb anyagszükségletét a honvédség és a Magyar Vöröskereszt Egylet biztosította. A kórház személyi állományának és betegeinek étkeztetését a győri leányárvaház szerződésében vállalta. A gyógy-

szerek és más egészségügyi cikkek beszerzését az akkor szokásos versenytárgyalásokon keresztül eszközölték [51., 52., 53., 54., 55., 56.].

A győri lengyel katona kórház hat osztályból állt: belgyógyászati, sebészeti, bőrgyógyászati és orr-, fül-gegeosztályból, illetve röntgenből és laboratóriumból. A gyógyszerellátást a győri honvédkórházból biztosították. A győri lengyel kórház vezetője dr. *Stefan Sobieniecki* volt, akinek szakmai előjárója a honvédkórház parancsnoka volt, egyéb vonatkozásokban pedig *Dembinski* tábornok. Helyettese dr. *Jan Konopnicki* volt, az osztályvezető főorvosok dr. *Gabriel Nowosadko*, dr. *Antony Rozduch*, dr. *Wicenty Kuzniar* és dr. *Stanislaw Sowinski* voltak. A kórház lengyel személyi állománya az említettekén kívül még 10 orvostisztból, 2 egészségügyi hadapródból, 12 egészségügyi altisztból, 8 ápolónőből és 15 egészségügyi katonából (szanitéc) állt [57., 58.].

A győri lengyel kórház egy fafedolgozó üzem raktárépületébe és irodaheyliségeibe települt, amelyeket barakk épületekkel egészítettek ki, 140 kórházi ágyat tartalmazott. A győri lengyel kórház szakmai irányítása alá tartozott a szobi járásában levő Letkés 50 ágyas egészségháza, ahol főként idős betegeket kezeltek [57., 58.].

A győri kórház megnyitását 1940 elejére tervezték, ezidőben csak részlegesen kezdett dolgozni és az említett osztályok teljes működőképessége 1940 őszére vált lehetségessé. Ettől kezdve egészen 1944 márciusáig mű-

ködött, amikor Magyarország megszállása után a meglevő személyi állományt, ill. a még Magyarországon tartózkodó lengyel menekülteket a német katonai hatóságok deportálták. A győri lengyel katonai kórházon, valamint a letkési egészségházon kívül kisebb ágyszámmal még működtek lengyel gyógyintézetek, így a gyomorbetegség kezelését szolgáló 50 ágyas ipolyszalkai kórház, valamint a 23 ágyas szentesi idegszanatórium, ill. az ugyancsak 23 ágyas mátrafüredi tüdőszanatórium (58.).

Az említett kórházak és szanatóriumok összes ágyszámának száma 286 volt, ami természetesen a katonai lengyel menekültek kórházi, szanatóriumi ápolásának csak szűkebb kórházi bázisát jelentette. Említettük, hogy korábban is, – e kórházi hálózat megteremtése előtt – a lengyel katona betegeket a területileg illetékes honvéd helyőrségi kórházakban, valamint csapatkórházakban ápolták. Ez a gyakorlat a későbbiek során is, az igényeknek megfelelően megmaradt.

A táborokban levő orvosi rendelők, valamint a lengyel katona betegek ápolására szolgáló lengyel gyógyintézetek mellett említést kell tennünk a Budapesten működő lengyel orvosi rendelőről, amely a Fő utcában volt. Vezetője dr. *Jan Kollotaj Sedlicki* orvostábornok volt, akit 1944 március 19-én a német megszállók a rendelőben agyonlőttek [7., 59.].

A lengyel katonai táborokban előfordult megbetegedésekről és a kórházba utaltak számáról nem állnak rendelkezésre pontos adatok. A HM 12.

A III. hadtest 1940 áprilisi betegjelentése a lengyel katonai menekültekről		
Tábor:	Összes beteg:	Ezek közül kórházban:
Gyöngyösapáti	22 fő	1 fő
Kapuvár (Bregenz-major)	104 fő	3 fő
Kapuvár (Bethlen-pusztá)	163 fő	10 fő
Nagycenk	81 fő	5 fő
Nagykanizsa	147 fő	12 fő
Sárvár	382 fő	36 fő
Összesen:	899 fő	67 fő

II. táblázat

eln.o. 58521/40 sz. alatt elrendelte ugyan a beteglétszám rendszeres jelentését, de ennek érvényét 1940 november 13-val megszüntették (II. táblázat).

IRODALOM

1. *Majszkij, I. M.*: Egy szovjet diplomata visszaemlékezései. Gondolat és Kossuth Kiadó, Budapest, 1975.
2. *Reychmann, J.*: Uchodzy polscy na Wegrzech. Kwartalnik Hyst., 1965., 52: 247-271
3. Orsz. Levélt. és Könyvt., 150 BM IX.üo., 4024 tétel, 14.299/1939 sz.
4. Hadtört. Levéltár (HLT) HM 21. eln. o. 3107 tétel, 52.909/1939 sz.
5. *Sochacki, S. A.*: Fejezetek a lengyel-magyar fegyverbarátság történetéből. Kossuth Kiadó, Budapest (1964).
6. HLT, HM 21. eln.o. 3107 tétel, 67.050/1940.
7. *Kapronczay K.*: Lengyel menekültek Magyarországon 1939-1945. Orvostört. Közl. (megj. alatt)
8. *Sasierki, K.*: Szkolnictwo dziejach Polski 1939-1945. Warszawa, (1969).
9. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 67.078/1939 sz.
10. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 98.846/1939 sz.
11. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 51.567/1939 sz.
12. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 63.595/1939 sz.
13. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 57.419/1939 sz.
14. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 56.293/1939 sz.
15. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 54.493/1939 sz.
16. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 6.840/1936 sz.
17. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 940/1939 sz.
18. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 59.153/1939 sz.
19. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 57.701/1939 sz.
20. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 64.642/1939 sz.
21. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 20.192/1939 sz.
22. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 31.967/1939 sz.
23. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 62.956/1939 sz.
24. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 41.578/1939 sz.
25. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 63.598/1939 sz.
26. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 62.951/1939 sz.
27. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 18.172/1939 sz.
28. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 52.911/1939 sz.
29. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 51.931/1939 sz.
30. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 98.867/1939 sz.
31. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 51.575/1939 sz.
32. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 62.957/1939 sz.
33. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 56.320/1939 sz.
34. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 115.390/1939 sz.
35. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 64.660/1939 sz.
36. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 60.524/1939 sz.
37. HLT, HM 12. eln.o. 3501 t., 26.183/1940 sz.
38. HLT, HM 12. eln.o. 3500 t., 17.008/1940 sz.
39. HLT, HM 12. eln.o. 3500 t., 16.649/1939 sz.
40. HLT, HM 12. eln.o. 3499 t., 7.082/1940 sz.
41. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 54.330/1939 sz.
42. HLT, HM III. Csfség, 3089 t., 53.621/1939 sz.
43. HLT, HM 12. eln.o. 3501 t., 88.967/1940 sz.
44. HLT, HM 12. eln.o. 3501 t., 98.643/1939 sz.

45. HLT, HM 12. eln.o. 3501 t., 54.330/1939 sz.
 46. HLT, HM 12. eln.o. 3501 t., 55.283/1939 sz.
 47. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 2.049/11-1a/1939 sz.
 48. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 54.243/1939 sz.
 49. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 8.543/1941 sz.
 50. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 64.660/1939 sz.
 51. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 31.199/1939 sz.
 52. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 23.447/1939 sz.
 53. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 15.529/1940 sz.
 54. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 29.543/1940 sz.
 55. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 26.482/1940 sz.
 56. HLT, HM 12. eln.o. 3089 t., 66.777/1940 az.
 57. *Csorba T.*: Sylwetki lekarzy polskich na Wegrzech (1939–1945), Arch.Hyst.Med., 1959. 22: 585–592
 58. *Csorba H.*: Sluzba Zrdzowia i opicka spolenczna nad uchodzcani polskimi na Wegrzech (1939–1945). Arch.Hyst.Med., 1959. 22: 539–565,
 59. *Antall J.*: Szóbeli közlés. 1974.
 60. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 54.371/1939 sz.
 61. HLT, HM 21. eln.o. 3107 t., 60.532/1939 sz.

Col. (ret.) T. Kurucz, Ph.D.,

Lt.col. (ret.) Gy. Benkő

The problem of the medical supply of Polish refugees in Hungary in 1939–1940

After the Second World War broke out - lots of Polish refugees arrived in Hungary, both soldiers and civil persons. Ministry of Defence and Ministry of the Interior provided for quarters of them. According to the attitude of the public opinion, Hungarian military medical corps had done their best for the organized medical aid of Polish soldiers, as far as possible. Protests of the German authority also verify, that the Hungarian people, and from time to time the official organs also accepted the refugees friendly. This sympathy demonstrated their antifascist views. Representatives of the Polish soldiers (general *Dembinski* and his staff) took part in the organization of the medical supply as equal partners.

*Dr. Kurucz Tibor ny. gy.ezds.
 1885 Budapest, Pf. 25.*

Szerzőink figyelmébe!

Az utóbbi években Szerzőink, különböző szerkesztési elvek szerint összeállított formában küldik be közleményeiket.

Ezen belül külön problémát jelent a nem megfelelő minőségű, számítógépen elkészített ábrák és szövegek nem reprodukálható feldolgozása. Az egységes kivitelezés érdekében kérjük a közlemény összeállításakor az alábbiak figyelembe vételét:

Munkahely megnevezése,

A dolgozat címe,

Szerző(k) neve (katonai és tudományos fokozat megjelölésével),

Közlésre érkezett (a dolgozat benyújtásának időpontja),

Kulcsszavak (a közlemény lényeges fogalmait, új megállapításait tükrözze),

Összefoglalás (a dolgozat érdemi részének összefoglalása - magyar és angol nyelven),

Közlemény,

Irodalom (számozott, külön sorokban történő felsorolás, szerző(k) ABC sorrendben a folyóirat kötetszám, oldalszám feltüntetésével, illetve könyv idézésekor - évszám és a kiadó megnevezését is kérjük.

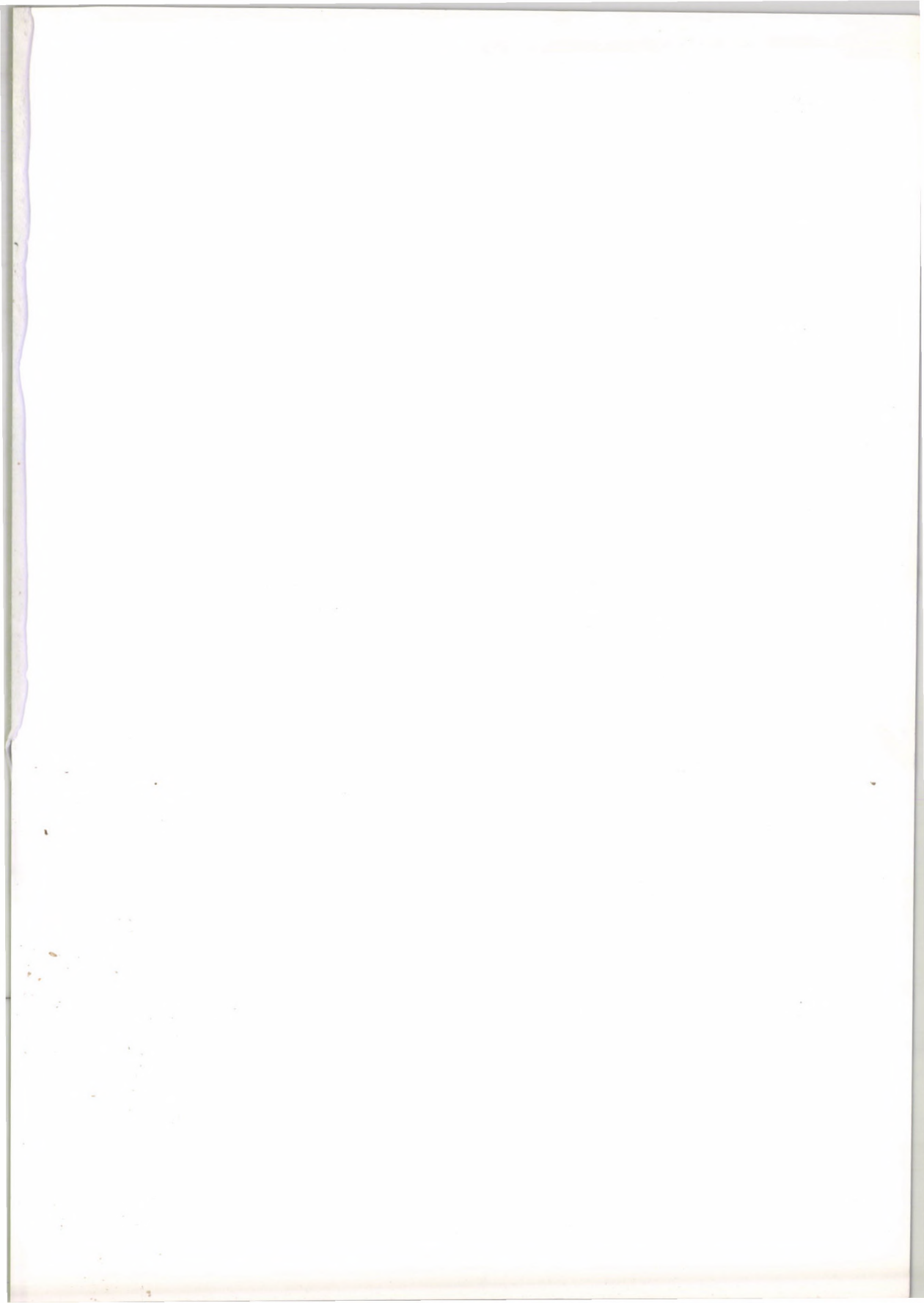
Ábrák és ábramagyarázatok külön lapon, (fénykép, röntgen felvétel, stb.)

Táblázatok külön lapon, (nyomdai feldolgozásra alkalmas kivitelben).

A dolgozat végén kérjük feltüntetni az első szerző postai címét a különlenyomat küldés megkönnyítése céljából.

E szerkesztési elvek betartása mind az átfutási időt, mind a szerkesztési munkát meggyorsítja lapunk számára.

Kéziratokat a szerkesztőség címére kérjük 2 példányban megküldeni.

KLACID[®]

A légicsaták győztese...

ABBOTT
Quality Healthcare Worldwide

Abbott Laboratories (Magyarország) Kft. 1071 Budapest, Városligeti fasor 47-49. Tel.: 461 2100, Fax: 351 1064